

ZAROK Û ZAROKATÎ DI GOTINÊN PÊŞÎYAN DA

Dr. İlyas SUVAĞCI

Beşa Ziman û Çanda Turkî- Zanîngeha Dicle/ Turkîya

PUXTE:

Di nav çavkanîyên edebîyata zarokan û perwerdehîya zarokan da ji bilî çavkanîyên nivîskî pêşîyê cureyên folklorê yên wek lorî, çîrvanok, efsane, destan, metelok hwd cih digirin. Ligel vê yekê em dişên bibêjin ku mirov dikare ji gotinên pêşîyan, mamik û zûgotinokan jî sûde werbigire. Yek ji van cureyên ku bi awayekî eşkere nêrîna civaka xwe nîşan dide gotinên pêşîyan in. Em bîr û bawerî, çand û huner û gelek taybetmendîyên din yên civakê di wan (gotinên pêşîyan) da dibînin. Her wiha di wan da hemû serpêhatîyên civakê jî tên dîtin. Ji ber vê yekê em wan wek neynika civakê binirxînin dê ev yek nebe mubalexe. Girêdayî bîr û bawerîya her civakê di folklorê civakê da li ser têgihîştin, fêrkirin û hizirkirina zarokan gelek gotinên pêşîyan cih digirin. Ev yek di gotinên pêşîyan yên Kurdî da jî tên dîtin. Herçend ku ev cure hemû ji alîyê mezinan ve hatine hilberîn jî di çarçoveya babeta zarokan da cudahîya gotinên pêşîyan ji van cureyên din yên folklorê ew e ku gotinên pêşîyan nêrîna mezinan ya li ser zarokan zelaltir nîşan dide. Mirov dikare vê yekê wek taybetîyeka gotinên pêşîyan binirxîne. Wate, zarok yan jî zarokatî herî zêde di gotinên pêşîyan da hatine vegotin. Ev yek jî ji bo zanîna fikrên civakê yên li ser zarokan gelek nimûneyan pêşberî me dike. Lewma di vê lêkolîna me da ji nav cureyên din yên folklorê bijartina gotinên pêşîyan ne bi awayekî lêrasthatinî lê ji ber bijartineka bîrewer pek hatîye. Girêdayî pêşketina zanistên wek pedagojî, civaknasî, psîkolojî û pediyatrîyê têgeha zarok yan jî zarokatîyê bi demê ra hatîye guhertin. Wek mînak di demên berê da di navbera zarok û mezinan da tu cudahî nedihat dîtin. Lewma di nêrîna civakê da zarok jî wek mezinan bûn. Berhem yan jî materyalên ku ji bo mezinan dihatin amadekirin her wiha ji bo zarokan jî bûn. Lê bi demê ra ev fikir hate guhertin û zarok jî ne wek mezinan lê wek takekes hatine dîtin. Em jî di vê xebata xwe da di gotinên pêşîyan yên Kurdî (mebesta me zaraveya Kurmancî ye) da li ser têgehên zarok û zarokatîyê disekinin. Ka gelo mirov dikare wan di çarçoveya pîvanên edebîyata zarokan çawa binirxîne, senifandina wan bike û şîrove bike. Bi vê yekê em ê nêrîna civaka Kurd ya li ser zarokan hîn bibin ka gelo ji bo Kurdan wateya zarok yan jî zarokatîyê çi ye, herî zêde li ser kîjan taybetmendîyên zarokan hatîye sekinandin, fikrên li ser perwerdehîya wan, zarokên baş û nebaş, hezkirina zarokan, girêdayî zayendê ji bo zarokên keç yan jî kur cudahîyek çawa derdikeve holê hwd.

Peyvên Serekî: *Zarok, Folklor, Gotinên Pêşîyan, Edebîyata Zarokan, Folklorê Zarokan*

1. DESTPÊK

Wekî cureyeka folklorê gotinên pêşîyan herçend ku ji alîyê pêşîyan ve hatibin hilberîn jî ew di nav hêmanên lêkolînê ya edebîyata zarokan û folklorê zarokan da jî cih digire. Taybetmendîya hevpar ya van herdu qadan zarok yan jî zarokatî ye. Lewma berî

ku em derbasî gotinên pêşîyan bibin divê em li ser zarok yan jî zarokatîyê bisekinin. Zarok ji kesê ku di navbera 0-16 salan da ye tê gotin û ew ji alîyê bedenî û hişî ve ji mezinan cudatir in. Lê dîsa jî li ser vê heyama zarokatîyê lihevkirineka giştî tune ye. Lewma bi dîtineka din ev heyam heta 18 salîyê berdewam dike. Ligel vê yekê gelek alîyên din yên zarokan jî girêdayî çand, erdnîgarî û bawerîyan tê guhertin. Wek mînak têgeha zarokatîyê ya heyama serdemnavîn (English; Medieval) û dema me wek hev nîne. Wate, têgeha zarokatîyê jî bi demê ra hatîye guhertin (Yalçın û Aytaş, 2017, r.13). Di fêmkirina zarokatîyê da guhertinên herî girîng di sedsalên 16. û 17. da pêk hatîye. Dema aborî ji çandinîyê ber bi pîşesazîyê ve hat guhertin, çîna navîn bi pêş ket, rol û binyata malbatê diguhere, mirinên zarokan kêmtir dibin, têkilîya dê û bavî ligel zarokî bi pêwendîya hîsî tê girêdan. Piştî van guhertinan êdî zarokatî ji berê cudatir dibe heyameka cuda ya jîyanê (Ji Bekir Onur Vghz Şimşek û Yakar, 2018, r.15). Piştî van geşedanan êdî bi demê ra hat qebûlkirin ku zarok wekî takekes ji mezinan cudatir in, cîhana zarokan jî her wiha ne wekî ya mezinan e, ew xwedîyê xeyalên bêşnor in. Girêdayî vê yekê qadên lêkolînê yên wekî edebîyata zarokan û folklora zarokan derketin holê. Edebîyata zarokan, berhemên ji bo zarokan yan jî bi zarokane hatine nivîsandin vedihewîne û em di wan da şopên giyanê zarokan dibînin. Ev berhemên devkî û nivîskî li ser hest û fikrên zarokan in. Edebîyata zarokan girêdayî kawdana zarokan ya hişî, bedenî û giyanî wekî heyama pêşdibistanê (0-6 sal), heyama dibistanê (7-11 sal), heyama gihiştî (12-16) tê cudakirin. Ev edebîyat ji alîyê şêwaz, ziman û babetê ve ji edebîyata mezinan cudatir e, piranî xwedîyê taybetîyên perwerdeker û exlaqî ye, kêf û zewqê dide zarokan (Bilkan, 2018, hr.24-25). Folklora zarokan jî baranberî berhemên çandî, daringî û menewî yên nivîskî û devkî ku ji berîya ku zarok ji dayîk bibe heta ew dibe mezinek, ji alîyê mezinan, zarokan yan jî bi şîrîkatîya wan hatine hilberîn, pêk tê. Ev berhem wekî edebîyata zarokan li ser zarokan in û cîhana wan dide der. Ew ji nav nerît, rîtuêl û bawerîyên gel, felsefe û zanîna gel ya kevneşopî derdikevin holê. Wate, herçend ku li ser zarokan jî be di asasê xwe da mirov nikare wê ji folklorê cuda bike. Ew qadeka folklorê ya taybet e. Bi alîkarîya van hêmanên navborî, norm û nîrxên civakî û çandî li zarokan yan jî nîfşên nû tên veguhastin. Folklora Zarokan bi vê yekê dixwaze zarokan perwerde bike, kêf û zewqê bide wan, demên xweş bi wan bide derbaskirin. Muxetebê folklora zarokan zarok bixwe ne û di navenda wê da zarok cih digirin (Keskin, 2021, r.8).

Gotinên pêşîyan jî çawa ku me berî niha jî dîyar kir ligel zûgotinok, lorî, çîrvanok, efsane, destan, metelok di nav hêmanên folklora zarokan û edebîyata zarokan jî cih digire. Lewma ji ber taybetîya gotinên pêşîyan ev lêkolîna me him dikeve nav şînorê folklora zarokan him jî edebîyata zarokan. Emê li gor pîvanên van herdu qadan li ser gotinên pêşîyan bisekinin ka gelo di wan da zarok û zarokatî çawa hatîye şîrovekirin. Lê divê em behsa taybetîyên gotinên pêşîyan bikin. Gotinên pêşîyan yekîneyên kevneşopî û puxtedar in, ew bi gelemperî qalibgirtî û carinan jî xwedîyê wateyên mecazî ne. Ew bi kêrî avakirina vegotîneka bêkêmasî tên û ji bo ku axaftin pêk bê tên bikaranîn. Ew xwedîyê şîyanîyeka retorîk in, dema mirov wan di nav cureyên din da dibîne bêtî zihmetî wan cuda dike û nas dike. Ew xwedîyê naverokeka dîdaktîk in û neguherbar in. Wekî yekîneyên kevneşopî yên xwedîyê şêwazeka helbestkî û serbixwe tên karakterîzekirin. Gotinên pêşîyan ji serpehatîyên jîyana gel pêk hatine. Lewma wekî hêmanên zanyarîyê yên kevneşopî ku bi performansên hatine dubarekirin derketine holê. Ew carinan bi awayekî eşkere fermanên civakî jî radigihînin (Norricks, 2014, r.8).

Di lêkolînên Kurdî da heta niha gotinên pêşîya rastûrast di çarçoveya folklorazarokan û edebîyata zarokan da nehatiye nixandin. Bi tenê em pêrgî teza masterê ya bi navê *Layenê Perwerdekirinê Di Gotinên Mezinan Da* ya M. Nooruldeen Saeed hatin. Ew di vê lêkolîna xwe da ne bi awayekî taybet li ser zarokan lê gotinên pêşîyan di çarçoveya perwerdehiyê da dinirxîne. Ji derveyî gotinên pêşîyan di çarçoveya folklorazarokan û perwerdehiya zarokan da em xebata H. Yiğit Taştan ya li ser zûgotinokan, xebatên Kenan Subaşı yê li ser mamikan û listîkên zarokan dibînin. Lewma wek me diyar kir ev lêkolîna me ji ber ku gotinên pêşîyan rastûrast di çarçoveya folklorazarokan û edebîyata zarokan da dinirxîne di vê babetê da di nav mînakên ewil da cih digire. Ev yek jî xebata me girîng dike.

Me hemû gotinên pêşîyan yê di vê lêkolîna xwe da bi kar anîn ji berhema Mehmet Oncu girtin. Ligel vê yekê me li gotinên pêşîyan yê di berhemên Çiya Mazî, Mustafa Borak, Ordîxanê Celîl û Celîlê Celîl, Mehpûs Serhedî û Rênas Xendekî yê li ser folklorazarokan *Hawar* û *Roja Nû* da jî xwendin. Gotinên pêşîyên di berhema Mehmet Oncu da cih digirin ji berhemên din yê navborî berfirehtir e. Ew hemû gotinên pêşîyan li ser zarokan yê di berhemên din da jî derbas dibin ji vedihewîne. Lewma me ew esas girt.

2. Zarok û Zarokatî di Gotinên Pêşîyan da

Di lêkolîna xwe da me gotinên pêşîyan yê Kurdî di çarçoveya hêmanên zarok û zarokatîyê di di van binbeşan da nixand; Zayend, Zarokên Baş û Nebaş, Hezkirina Zarokan, Perwerdehî û Kawdana Zarokan. Ji bo her binbeşekê ji bo ku mijar baştir were têgihiştin me ji gotinên pêşîyan mînak nîşan dan. Lê divê em diyar bikin ku di xebatên bi vî rengî yê tematîk û li ser naverokê da mirov nikare ji nav mînakên senifandineka misoger bike. Lewma heman gotinên pêşîyekê dikare di nav sernavên cuda da bê şîrovekirin û berpêşkirin. Hindî ku me karî me ji bo her binbeşekê mînakên cuda nîşan dan lê wek me diyar kir ev nayê wê wateyê ku têkilîya heman mînakê ligel binbeşeka din tune ye. Her wiha ji bilî van binbeşan jî di mijarên cuda da me gelek gotinên pêşîyan destnîşan kirin lê hejmara wan ji bo binbeşekê têrê nedikir lewma me cih neda wan. Heke lêkolîneka berfirehtir bê kirin dibe ku hejmara van sernav û binbeşan jî zêdetir bibe. Dîsa jî em dişên bibêjin ku nimûneyên me di vê lêkolîna xwe da bi kar anîn di vê babetê da têra nîşandana panoramaya gotinên pêşîyan yê Kurdî dike.

2.1.Zayend

Di lêkolîna xwe da me dît ku bi gelemperî pesnê zarokên kur tê dayîn lewma wek hejmar jî zêdetir li ser kuran gotinên pêşîyan hatine gotin. Girêdayî vê yekê heke dê û bav wê bibin xwedîyê zarokê herçend ew ê bibe bar jî, çavê wî jî kor be, dîsa jî tê xwestin ku bila ew kur be. Bi tenê ji bo ku dê û bav bibin xwedîyê kurekî yan jî lawekî ew qebûl dikin ku “kirasê wan caw be”. Bi tenê “bila ew kurik be bila navê keçan lê be” (r.1149). Heke zarok cewî jî bin bila herdu jî kur bibin. Dema kurik biçûk dê û bav wî wek çare, dema mezin dibe wek axa, piştî zewicî jî wek dîwarê xwe dibînin. Dê û bav bi kurên xwe serbilind in. Ew hêviya, ronahiya çavên wan û ezîzê li ber dilê wan in. Lê “skûra meriyan bi alîyê qîzê de xwar e” (r.1179). Yek ji sedemên ku daxwaza zêde ya xwedîbûna kuran ew e ku kurik dê li malê bimîne, li dê û bavê xwe xwedan bibe lê keç wê bizewice û here. Lewma; gava kur be mizgînî ji xwedîyan re, gava qîz be mizgînî ji kewan re (r.1155), kur darê pişta bavê xwe ye, qîz warê xelkê ye (r.1163), kur dîwarê hundir in, qîz dîwarê derve ne (r.1163), qîz malê xelkê ne mêvanê bava ne (r.1176). Di rojên tengasiyê da tê gotin ku dê û bav pêşîyê hawara xwe dibin kurê xwe. Lewma; “kur

strîyê çavê dijmin e” (r.1165). Kesên xwedan kur li şûnwaran namînin. Ji bo dê û bav mala kur ji mala keçê xweştir e, bi bereket e. Lewma; “mala kur zêr û dur” e (r.1172), “mala mêr lê kanîya zêr lê” (r.1172), “zêr biçûk e kur mezin” (r.1189). Carinan jî dijberî vê yekê ji ber hebûna bûkê mala keçê xweştir hatiye vegotin. Wek; “mala qîzan şindî ye, mala lawan pintî ye” (r.1172). Têkilîya di navbera bûk û xesûyê jî ji bo zayenda civakî nimûneyan pêşberî me dike. Lewma dayîk yan jî xesû gazindan dike ku wê kur xwedan kirîye, mezin kirîye lê piştî ku zewicandîye bûkê ew bi jinbûna xwe lêbandîye jê dûr kirîye. Lewma “min xwedî kir bi bistanê xwe, jinê ji min stend bi navrana xwe” (r.1174) tê gotin.

Yek ji mijara ku di çarçoveya zayendê da hatiye vegotin îrsiyet e. Di gotinên pêşîyan da tê gotin ku kur li bav keç jî li dayîka xwe diçe lewma “keç teşîya dê radike, law tîra bavê” (r.1158). Em dikarin vê yekê di çarçoveya erkên zayenda civakî da binirxînin. Zayend jidayîkbûnê dîyar dibe. Wate, dema zarok ji dayîk dibin zayenda wan wek kur yan jî keç tê binavkirin. Zayenda civakî jî li girêdayî taybetiyên civakê bi demê ra erkên ku li ser keç û kuran tê ferzkirin derdikeve holê. Wek mînak di civakên pedersahî da navenda herikîna jîyanê da mêr cih digire û her hêman girêdayî wî tê bicihkirin. Jin jî wek alîkar yek ji van hêmanan e. Lewma hebûna jinê girêdayî pêkanîna yan jî navendkirina mêr û biryarên wî ye. Hemû kar û erkên aktîv yên wek ewlehî, aborî, karûbar, danûstandin, têkilîdanîn ji alîyê mêr ve tê kirin. Jin jî xwedîyên erkên pasîv yên wek xwedîkirina zarokan, paqijîya malê, amadekirina xwarinê ye. Zarokên kur li gor erkên bav, yên keç jî li gor erkên dêya xwe tên mezinkirin.

Lewma di gotinên pêşîyan yên Kurdî da jî em dibînin ku li gor erkên zayenda civakî li ser keçê hatiye ferzkirin ku teşîya dêya xwe rake ne li tîra bavê xwe. Li gor van erkên zayenda civakî bav mêrxas in lewma kurên wan jî li wan diçin. Wek; kurê mêrê çê kotî nabe (r.1166), kurên mêrxas li bavan diçin (r.1169). Her wiha dema keç jî mezin bibe dê alîkarîya dêya xwe bike, wek “qîz pêşa dê hildide” (r.1176).

Di civakên perdersahî da berdewamîya tov girêdayî hebûna kur e lewma; kurê meriv ocaxê meriv e (r.1167), heke kur nebe dê ocaxê mirov li dinyayê vemire. Daxwaza xwedîbûna kuran yan jî nexwestina keçan zêdetir li ser hebûna kuran yan jî nedîtina keçan hatiye vegotin. Lewma hebûna kur derd e lê tunebûna wî jî xem e (r.1168). Her wiha xwedî(ne)bûna keç û kuran jî carinan bi hişyarîyeka zayendparêz ya wek “lawê te hebin, bi gidîyan nekene, keçên te hebin bi qehpikan nekene” (r.1170) tê vegotin. Lê dîsa jî ew duayan ji Xwedê dikin ku bibin xwedîyê kurekî. Wek “serê salê binê salê, Xwedê kurekî bide vê malê” (r.1179).

Herçend ku kurik li ser hebûna bav hatibe vegotin jî di mînaka “zarok ê dê ye, ne yê bavê ye” (r.1185) da em dayîkê jî dibînin. Ji ber ku keda dayîkê li ser zarokan zêdetir e. Her wiha wek berî niha jî me dîyar kir li gor zayenda civakî ji mezinkirina zarokan dayîk berpirsyar e. Ji ber ku bav hîn nebûye karên ku civakê li ser jina wî ferz kirîye bike û ji sînorê ku erkên zayenda civakî li ser wî ferz kirîye derkeve, Lewma herî zêde dema dayîk dimire zarok bêxwedî dimînin. Ji ber vê yekê “zarokê bê dê wek gundê bê rê” (r.1187) tê gotin.

Kêm jî be carinan em di gotinên pêşîyan da dibînin ku qedirê keçêkê tê girtin. Wek; keça xwe qurbanî kurê kesê neke (r.1161), qîz delala malê ye (r.1177). Carinan jî cudahî di navbera kur û keçan nayê dîtin. Wekî; ku Xwedê kur jî da bi xêr, keç jî da bi xêr

(r.1163), kur jî keç jî yê Xwedê ne (r.1164), maleke kura ye, yeke qîza ye (r.1173), qîz jî kur jî kerema Xwedê ne (r.1176), zarok zarok in, keç û kur ferq nakin (r.1187).

Wek di mînakên jor da jî em dibînin ku li ser xwedîbûna zarokan zayenda civakî tê veavakirin. Lewma dê û bavên xwedan zarok tên pesinandin lê yên bê zarok jî wek di rewşeka gelek nebaş da bin tên vegotin. Ew kes jî wek “ocaxkor” tên nîşandan. Ev yek carinan bi metaforan tên vegotin. Wek; “dar bi berê xwe şîn e” (r.1150). Li gor van gotinên pêşîyan avabûn yan jî avanebûna malê bi hebûna zarokan tê diyarkirin. Wek; mal bi zarokan şên e (r.1173), zarok şênahîya malê ne (r.1173). Mala bê zarok bê bereket e, wek xana xerabe ye. Her wiha; mala ku zarok tê da ye Ehreman naçe wir, berevajî vê yekê ferîşte tê da ne, xem û derd nakevê. Hebûna zarokan bi kêrî çareserkirina dijberiyên di navbera dê û bav da jî tê. Lewma; zarok di nav dê û bavan de tuxta zêrîn e (r.1184), ew nava jin û mêr in (r.1186). Li gor zayenda civakî dema jin û mêr zewicîn êdî divê ew bibin xwedî zarok. Lewma xwedîbûna zarokan yek ji normên civakê ye. Dema zarok nebin ew wek malbateka netawawbûyî tê dîtin.

2.2. Zarokên Baş û Nebaş

Dê û bav dixwazin bi zarokên xwe serbilind bibin, ew perwerdehîyeka baş bigirin, bizewicin, xwe û dê û bavên xwe xwedan bikin, wan ji bîr nekin. Di gotinên pêşîyan yên Kurdî da em dibînin ku zarok dijberî van hêviyên dê û bav carinan dibin sedemên gelek nexweşîyan ku mezin nikarin wan çareser bikin. Wek; “kevirê ku zarok biavêjin bingerê mezin nikarin derxin” (r.1159). Dê û bav duayan dikin ku bila zarokekî/a wan yê/ya nebaş nebe, bêzarokbûn dê ji vê rewşê çêtir be. Zarokên nebaş wiha tên vegotin; di zikê min de xwîna min xwar, dema bû canê min xwar, ku ez mirim malê min xwar (r.1151), ewladê bê xêr ne xêrxwaz e (r.1152), kesên wiha “tune be çêtir e” (r.1153), mirov dibin ber derîyê dijmin (r.1154), mereza dê û bavan e (r.1154), derdê bêderman e (r.1154), parêzê serê heft rîyan e (r.1154).

Em başbûn yan jî nebaşbûna zarokan di gotinên pêşîyan da bi danberheva zarokên baş û yên nebaş jî dibînin. Wek; ewladê çê maleke xwe dike, yê xirab malê heyî com (binav) dike (r.1153), ewladê pak tîne yê xirab hiltîne (r.1154), yê baş bavê xwe dike wezîr yê xirab bavê xwe dike rezîl (r.1155). Mirov dikare van mînakên girêdayî dîn jî şîrove bike. Çawa tê zanîn rêjeya herî mezin ya Kurdan Misilman in. Di dînê Îslamîyetê da jî li ser başbûn û nebaşbûna zarokan behsa bavên ku bi kurên xwe tên ceribandîna tê kirin. Mirov dikare zarokên Adem pêxember Habil û Kabil, zarokê Nuh pêxember Kenan, zarokê Yaqûb pêxember Yûsiv ji bo vê yekê mînak nîşan bide (Yılmaz, 2016, r.8).

Nebaşîya zarokan bi neguhdarkirina dê û bavan, ji heddê xwe derbasbûnê jî tê vegotin. Wek; ji min ketîye, pêşîya min dihere (r.1157). Xaleka din jî ku divê dê û bav ji bîr nekin mijara zewacê ye. Heke ew zarokên xwe zû nezewicînin ev yek her car ji bo wan dê bi talûke be. Wek; “kurê bêwar çav li der e” (r.1165).

Çawa ku di binbeşa Zayendê da me dîyar kir dê û bav bi xwedîbûna zarokên kur keyfxweş in, her wiha dema kur yekî nebaş jî be ew ji vê yekê gazindan dikin. Wek; “diya kuranê xwedîyê kulanê” (r.1152). Yan jî kurên bêxêr û keçên bixêr tên muqayesekirin. Wek; keçeke bi xêr beramberî sed kurê bêxêr e (r.1158). Lê dîsa jî tê gotin “ku bêxêr bû ha kur ha keç, wekî hev in” (r.1162).

Zarokên baş serweta dê û bavê xwe ne, ji dê û bav hêviya milk nakin. Piranî başî û nebaşî li ser kuran hatiye vegotin. Kurên baş; birayê bavê xwe ye (r.1165), mala xwe dike, kurê xerab a heyî winda dike (r.1165), kurê baş ne li bav dinihêre ne li dê

dinihêre (r.1165), navê bavê xwe bilind dike (r.1166), xwe navêje pişt bavê xirab (r.1170).

Kurê nebaş; ji bav re ji dijamin xirabtir e (r.1170), tava zipikê ye (r.1170), kur hene gula bavan e, kur hene kula bava ne (r.1163), kur li milan e, kul li dilan e (r.1164), kur mezin bû xem mezin bû (r.1164), kurê ku ne bi serê min, bi tirba min sond dixwe bila tune be (r.1166), *kurê xirab* mala bavê xwe wêran dike (r.1168), talankirê bavan e (r.1168), bela serê bavê baş e (r.1168). Yek ji taybetiyên kurê nebaş derewkerîya wî ye. Wek; “Lawê derewîn carek dixwe firavîn” (r.1170).

Li ser başbûn û nebaşbûna keçan em kêmtir gotinên pêşîyan dibînin. Wek; qîçik mera dişînin qapîyê dijaminan ji (r.1176), qîza baş pey bibe kaş (r.1177). Başî û nebaşîya zarokan carinan bi têgehên dinî tînin vegotin. Wek; “ewladên şeva îne, ewladên salih in” (r.1155), “ne bi mala hela hela ne bi zarokê bi şêx û melan” (r.1175). Wek berî niha ji me diyar kir gotinên pêşîyan xwedîyê taybetiyên metaforîk in. Dema behsa başî û nebaşîya zarokê tînin vegotin ew wek kezêb yan ji cîger tînin nîşandan. Ji bo zarokên baş û nebaş “cîger heye av e, cîger heye agir e” (r.1149) tînin gotin.

2.3. Hezkirina Zarokan

Hezkirina zarokan ya dê û bav di gotinên pêşîyan da carinan bi peyvên erênî carinan di nav peywendeka neyînî da tînin vegotin. Wek; ewlad dilê dê û bavan in (r.1152), gula dê û bavan in (r.1152), keç û kurê malê gula malê (r.1158), kes naxwaze kes jê çêtir be, herkes dixwaze zarokên wî jê çêtir bin (r.1159), kezêb di ser her tiştî re ye (r.1159), rûmeta ewladan di ser ya merivatiyê re ye (r.1179), yekî çîçekek da destê kûşî, got ‘bibe here bide destê zarokê xweşik’, kûşî bir da destê çêlikê xwe (r.1181), zaroka meymûnê li ber çavên diya xwe xezal e (r.1187), zarok bihara dilan e (r.1183), *zarok* gul e, kula dil e (r.1185), guleya zêrîn e (r.1186), kêf û şahîya malê ne (r.1186), kezêba dê û bavan e (r.1186), milyaket in (r.1186), zarokê hundir in, lal û dur in (r.1188), derdê kezêbê ji derdê bira bijantir e (r.1151), kezêb ji birayan şîrîntir e (r.1160), kes kezêba xwe navêje (r.1159), kezêb avêtine ber kûçikan, kûçikan nexwarîye (r.1159).

Dê û bav ji bo zarokên xwe fedakarîyên mezin dikin û gelek talûkeyan didin ber çavên xwe. Wek; ji bo geda mirov xwe dike feda (r.1157), kezêb gurê har e ne eyb e û ne ar e (r.1159), ne dibe ar û ne dibe sar e (r.1159), kezêba bavêje neqebê, sê siwar tînin bi kezêb e (r.1160), zaroka ku panîya mero jê nebe xwîn, bi ser mero de nake hezn û şîr (r.1186).

Herçend ku piranî ji bo hezkirinê zayenda zarokan neyê diyarkirin ji em bi piranî hezkirina kuran pir kêmtir ji ya keçan dibînin. Wek; kezêba ji kuran, mirov nade bi bav û biran (r.1160), lawikê min pir delal e, mêrkar û xwedî mal e, wek şêr û şepal e (r.1171), qîz delala malê ye (r.1177).

Di nav zarokan da ji girêdayî zarokê mezin û yê biçûk asta hezkirina dê û bav ji diguhere. Piranî ew ji zarokê herî biçûk hez dikin. Wek; berxê paşîyê dimîne ji makê re (r.1147), biçûkê malê delalê dê û bavê (r.1148), kurê mezin derdê malê ye, kurê biçûk delalê malê ye (r.1167), toyê sicilê para zara delalî ye (r.1180), zarokên biçûk çûkên bihuştê ne (r.1188), kurê mezin heye, birayê bavê ye (r.1167). Lê carinan ji ji ber ku di rêza herî dûmayîkê da ye her kar jê ra dimînin zarokê biçûk bi awayekî mîzahî tînin vegotin. Wek; biçûkê malê kûçikê malê (r.1148).

Hezkirina di navbera zarok û neviyan, zarok û birayan da ji ne wek hev e. Ji zarokan zêdetir ji neviyan, ji xwişk û birayan zêdetir ji zarokan bixwe tînin hezkirin. Dê û

bav ji zarokên xwe hez bikin jî zarokên wan jî ji zarokên xwe hez dikin. Wek; ewlad dara gûzê ye, torin kakilê gûzê ye (r.1152), keç qaşil e, nevî kakil e (r.1158), ez didim lawê xwe, lawê min jî dide lawê xwe (r.1155), meriv zikê xwe nade bi piştê xwe (r.1173). Di van mînakên da em piranî têkilîya dapîr û bapîr ya ligel zarokî dibînin. Çawa ku di kevneşopîya malbata Kurd da malbatên mezin hene û ev cure malbat gelek qerbalix e. Dapîr û bapîr, dê û bav, mam, met, zarok, nevî bihevra dijîn. Lewma ji ber ku di kevneşopîya jîyana berê da ji bilî dapîr û bapîr û zarokan her kes li dû karekî bû piranî dapîr û bapîra bi zarokan ra eleqedar dibûn. Hebûna van gotinên pêşîyan yê Kurd û hezkirina wan ya neviyan mirov dikare bi vî cure malbatê jî rave bike.

Ligel gotinên pêşîyan yê li ser hezkirina zarokan carinan nehezkirina zarokên nevisî yan jî zavayan jî tê vegotin. Wek; kurê mino, ne ji mino, rojê koçê barê mino (r.1167), yê hewîya min yekole ye, serî hindole ye (r.1180), kurê xelkê şîva dahlê ye, hat malxweyê malê, nehat qeza salê (r.1168).

2.4. Perwerdehî û Kawdana Zarokan

Di serdema zarokatîyê da malbat, dibistan û derdor xwedîyê rolekî girîng in û zarok her car ligel wan di nav têkilîyekê da ne. Bi gotineka din ev her sê hêman pêdivîyên zarokan bi cih tînin. Zarok di vê serdemê da derdora xwe nas dike, her wiha kesên ji van her sê derdoran ji xwe ra mînak digire. Bi vê yekê ew şarezayîyên civakî bi dest dixê. Lewma ev şarezayîyên zarokî ji alîyê kawdana wî ve jî girîng in. Zarok van şarezayîyan bi modelgirtinê, teqlîdkirinê yan jî di nav pergala perwerdehîyê da bi awayekî plankirî hîn dibe (Samancı û Uçan, 2017, h.r.282-284). Mijara perwerdehîyê di gotinên pêşîyan da jî wek li jor hat ravekirin bi modelgirtin yan jî teqlîdkirina dê û bav yan jî zarokan bixwe tê vegotin. Wek; bizin dide ser şivêlê û rêçê û karika xwe jî li pey xwe diçe (r.1149), kar li şûna bizinê dimexele (r.1158), çêlê qirê jî wek qirê ye (r.1150), ku sabî çî dibîne wî hiltîne (r.1162), mezinan got, biçûkan firot (r.1174), zarokên şêxan bê sir nabin (r.1189), zarok gotinên mezinan dibêjin (r.1185), zar bavê xwe ji gişka qûçaxtir (mêrxas) dizane (r.1181), girîyê zarokan bi hev re tê (r.1156). Carinan jî bi hişyarî û şîretan li ser babeta perwerdehîyê tê sekinandin. Wek; gûzekê nedin zarokê xwe, ta ku diduyan nexwaze (r.1156), heta ew kûçik li devê derîyê we be, girîyê zarokan wê wer be (r.1156), te anî dunyayê mezin bike (r.1180). Ji van mînakên em dibînin ku dê û bav çî dikin zarok jî çav didin wan. Lewma ji bo ku zarokên xwe perwerde bikin divê pêşîyê dê û bav vê rastîyê ji bîr nekin. Berî ku ew şîretan li zarokên xwe bikin li heberdan û tevgerên xwe vegerin, li xwe hişyar bibin.

Dê û bav li ser ewqas şîretan dema dibînin ku zarokên wan hîn jî heman xeletîyan dubare dikin ew gelek aciz dibin. Lewma ji bo zarokên ku guhdarîya dê û bav nekin şîret û hişyarîyên ku di nav da tundî jî heye tên kirin. Wek; hêwîya min ez jîr kirim, qîza min ez pîr kirim (r.1157), ku tu li kurê xwe nexî, tu yê li çoka xwe bixî (r.1163), zar û mar ha bira bikin qareqar (r.1182), mirovê ku zarokan bişîne deran, divê bi xwe jî li pey here (r.1174).

Ji dê û bavan ra tê gotin ku divê hûn bi zarokan ra wek wan bibin, guhdarîya wan bikin. Heke wisa bikin dê zarok xwe baş fêr bikin û bi pêş bixin. Wek; yê ku bi zarokan re rojîyê bigire, ê cejna xwe jî vê re bike (r.1181), qûna xwe nîşa zaroka bike, belê devê xwe nîşa zarokan neke (r.1177), katan nebirin dê bibin dar (r.1158).

Di hemû pêvajoya hînbûn û perwerdehîyê da tevîbûn û helwesta kesê tevî vê yekê dibe gelek girîng e. Di vê babetê da divê em di perwerdehîyê da behsa cihê listîkê

bikin. Lîstîk navgîneka perwerdehiyê û rêbazeka karîger ya hîndeکاریyê ye. Dema zarok lîstîkan dileyîzin azad in. Di vê navberê da bêyî ku xeberê wan jê çêbe mirov dikare gelek tiştan hîni zarokan bike. Di lîstîkan da ji serkeftin û têkçûnan zêdetir ya girîng di vê pêvajoyê da destkeftiyên zarok in. Lîstîk zarokan amadeyi jiyanê dike û bi vê yekê ew jiyanê watedar dikin. Bi dîtina Piaget lîstîk lezê dide kawdana zarokî ya kognîtîv. Her wiha zarok wê derfetê dibînin ku şîyan û destkeftiyên xwe bi kêfxweşî tetbîqî jiyanê bikin (Vghzr. Karagül, 2020, r.155). Di gotinên pêşîyan yên Kurdî da jî li ser lîstîkên zarokan yan jî leyîstina zarokan û rola wê ya di perwerdehiya da yan jî li ser taybetiyên zarokan em mînak dibînin. Wek; zar bi lîstîkê mezin dibin (r.1181), zaro bi lîstîkê gir dibin (r.1183), lîstîka zarokan ji dil e (r.1171), qîçik li ser tirba xwe dilîzin (r.1176), zarok perdeyên spî ne, nexşên xweşik lê dîne (r.1187), qîza delalî revek e, kurê delalî virek e (r.1177).

Dema ku hîn di zîkê dayîkê da heta dibe mezin û balixî dibe kawdana zarokan wek babet ligel qadên din di nav qada lêkolînên edebîyata zarokan da jî ye. Di gotinên pêşîyan yên Kurdî da jî em vê yekê di çend alîyan da dibînin. Yek ji wan mirina dê yan jî bav e. Dema ji dê û bav yek bimore di kawdana zarok da muşkilê derdikevin holê. Zarokên ku dê yan jî bavên wan dimirin bi gelek muşîleyan ve rûbirû dimînin. Mirina wan ji aliyên hîsî, fîzîkî û civakî ve xisarê li zarokan dike. Heta carinan bandorê li ser hemû jiyanê zarokî yan jî tekekesî dike (Attepe, 2010, r.24). Di gotinên pêşîyan yên Kurdî da em bandora mirina dê û bav ya li ser kawdana zarokî di van mînakên da dibînin; bav bimore zarok har dibin, dê bimore zarok jar dibin (r.1146), zarokên bêbav, wek zozanên bêav (r.1188), zarok bi ketin û rabûnê mezin dibin (r.1183).

Dema ku zarok bikeve rehma dêya xwe êdî ew wek giyandar tê hesibandin. Wek; çi yê li zîkê dê, çi siwarê li ser piştê hespê (r.1150), mejîyê zarokan av e (r.1173), ku kete meha şaşan, zarok dayne ser merşan (r.1162). Lê di kawdanê da mirov nikare behsa sekinandina vê pêvajoyê bike. Çawa jî be zarok wê mezin bibin. Wek; berû her wê ji qemçika xwe derê (r.1146), zebeş ji lema xwe direve (r.1189), berxê îro beranê sibê ye (r.1147), gîskê par nêriyê îsal e (r.1156). Zarok gava mezin jî dibin dê û bav jî zêdetir derdê wan dikêşin. Wek; ku zarok gir dibin, xemên dê û bavan jî bi wan re gir dibin (r.1163).

3. Encam

Di gotinên pêşîyan yên Kurdî da bi alîkarîya metafor û şibandinên wek; dar, war, dîwar, strî, kanî, zêr, parêz, cîger, kezeb, gul, kul, milyaket, çûk, berx, gîsk, nêrî, beran, kûçik, kakil, qaşil, şiv li ser zarokan û zarokatîyê hatîye sekinandin. Bikaranîna van metafor û şibandinan ji aliyekê ve jiyanê kevneşop ya Kurdan nîşan dide. Ji aliyê din ve cihê zarokî bikaranîna van metafor û şibandinan taybetîyeka gotinên pêşîyan e. Çawa ku me di beşa destpêkê da jî dîyar kir bi rêya van metaforan şêwzeka helbestkî û vegotîneka bêkêmasî pêk tê. Bi rêya van Kurdan fikrên xwe yên li ser zarokan û zarokatîyê vegotîne. Me dît ku gotinên pêşîyan yên Kurdî li ser vê babetê têra xwe nimûneyan dihevin. Piranî li ser zarokên kur hatîye sekinandin bê ka çima kur ji bo sîberoja binemalekê girîng in. Li aliyê din pir kêr nimûne li ser keçan hene. Ev jî nîşan dide ku di gotinên pêşîyan da erkên zayenda civakî hatine parastin. Lewma ji aliyê edebîyata zarokan ve mirov nikare van nimûneyan ji bo perwerdehiyê bi kar bîne. Ji ber ku edebîyata zarokan dixwaze kur û keç ne girêdayî nîrxên zayendparêz bên

perwerdekirin yan jî zayendek li ser ya/yê din bê dîtîn. Dixwaze ku ew wekhevîxwaz bibin. Dîsa jî divê em ji bîr nekin di nav van nimûneyan da wek hejmar kêr jî be ji bo wekhevîya keç û kuran jî mînakên baş hene. Dîsa me dît ku li ser başî û nebaşîya zarokan jî zarok carinan wek sedemên arîşeyên mezin hatine dîtîn. Herî wiha li ser taybetiyên zarokên baş û nebaş hatiye sekinandin, ew hatine muqayesekirin. Li vir jî herî zêde li ser kuran gotinên pêşîyan hatine gotin. Ev yek li ser hezkirina zarokan jî tê dîtîn. Wate, piranî em hezkirina kuran dibînin. Lêre sedemên hezkirina zarokan tê ravekirin. Me di van nimûneyan da dît ku civaka Kurd gelek ji zarokên xwe hez dike, wan li hember talûkeyan hişyar dike, rêya baş û nebaş hîn wan dike. Ev xal hemû her wiha di nav pîvanên edebîyata zarokan da jî cih digirin. Di perwerdehiya zarokan da jî wek rêbazeka bingeîn ya hîndekariyê em di gotinên pêşîyan da ji aliyê zarokan ve teqîdkirin û modelgirtina mezinan dibînin. Ev babet di çarçoveya kawdana zarokan ve hatiye vegotin. Lewma kêr nimûne hebin jî mirov dikare bi rêbazên perwerdehiyê û kawdanê yên nûjen gotinên pêşîyan yên Kurdî binirxîne. Ji ber vê yekê piranî gotinên pêşîyan yên Kurdî li ser jîyana Kurdan ya kevneşop in. Lewma ew wek cureyeka folklorê xwedîyê rabirdûyeka dirêj in. Her çend ew wê derfetê bidin me ku em nixên Kurdan yên kevin, fikrên wan yên li ser zarok û zarokatîyê hîn bibin jî ew ji gelek alîyan ve ji derveyî pîvanên edebîyata zarokan û rastîyên dewra modern in. Dîsa jî divê em bi bîr bin ku girêdayî guhertina demê û jîyana nû ya modern di dema me jî da pêkan e ku gotinên pêşîyan yên nû derkevin holê. Pê ra li ser zarok û zarokatîyê jî fikrên nû bên vegotin. Lewma heke mirov naveroka van gotinên pêşîyan yên Kurdî li gor dema niha şîrove bike ew ê nerast be û piranî dibe ku bi vê yekê em dê negihin encameka rasteqîn.

ÇAVKANÎ:

Attepe, S. (2010). "Anne Baba Kaybının Çocuklar Üzerindeki Etkileri", *Aile ve Toplum*, Yıl: 11, Cilt: 6, Sayı: 23, ss: 23-28.

Bilkan, A. F. (2018). "Çocuk Edebiyatı Kavram ve Mahiyet". İçinde. *Hece Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, İkinci Baskı, Ankara, ss.24-35.

Borak, M. (1996). *Gotinê Pêşîyên Kurda*. İstanbul: Berfin Yayınları.

Celîl, O. û Celîl, C. (2018). *Gotinên Pêşîyan*. Amed: Weşanên Wardoz.

Karagül, S. (2020). "Çocuk, Oyun ve Türkçe Eğitimi". İçinde. *Türkçe Eğitiminde Tiyatro ve Drama*. Ankara: Eğiten Kitap, ss. 151-183.

Keskin, A. (2021). "Çocuk Folklorunun Kavramsal Çerçevesi, Tanımı, Kapsamı, Sınıflandırılması, Başlıca Özellikleri ve İşlevleri". Uyanıker, N ve Ayaz, B. (der.) İçinde. *O Piti Piti Karamela Sepeti (Çocuk Folkloru Kitabı)*. Çanakkale: Paradigma Akademi, ss.3-32.

Mazî, Ç. (2014). *Baxek Ji Folklorê Kurdî Ji Derdora Mêrdîn.*, Stenbol:Weşanên Berbang.

Norrick, Neal R. (2014). "Subject Area, Terminology, Proverb Definitions, Proverb Features", (Ed.) Hrisztalina, H.-Gotthardt, Melita, A. V.. In. *Introduction to Paremiology: A Comprehensive Guide to Proverb Studies*. Warsaw/Berlin: De Gruyter Open Ltd, pp.7-27.

Oncu, M. (2020). *Gotinên Pêşîyan (Senifandin-Şîrove-Ferheng)*. Wan: Weşanên Sîtav, Berg IV.

- Saeed, M. N. (2019). *Layenê Perwerdekirinê Di Gotinên Mezinan Da*. Wan: Teza Lîsansa Bilind, Zanîngeha Van Yüzüncü Yilê Enstîtûya Zimanên Zindî Şaxa Makezanîsta Ziman û Çanda Kurdî.
- Samancı, O. ve Uçan, Z. (2017). "Çocuklarda Sosyal Beceri Eğitimi", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(1), ss.281-288.
- Serhedî, M. (ber.). (2018). *Folklorê Hawarê*. Amed: Weşanên Wardoz.
- Subaşı, K. (2014). *Ji Bo Zarokan Di Fêrkirina Kurdî De Rola Mamikan (Vekolîn-Senifandin)*. Mêrdîn: Teza Lîsansa Bilind, Zanîngeha Mardîn Artukluyê Enstîtûya Zimanên Zindî yê li Tirkîyeyê Şaxa Makezanîsta Ziman û Çanda Kurdî.
- (2021). "Lîstikên Zarokan yê Qedîm û Berdewamîya Wan li Devera Hekarîyê", *Folklor û Ziman*, C: 2 H: 2(1), h.r.61-96.
- Şimşek, T. ve Yakar, Y. M. (2018). "Çocuk ve Edebiyat", Şimşek, T. (der.) İçinde. *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı*. 5. Baskı. Ankara: Grafiker, ss.13-42.
- Taştan, H. Yiğit (2019). *Di Lîstikên Zarokan De Ciyê Zûgotinokan*. Wan: Teza Lîsansa Bilind, Zanîngeha Van Yüzüncü Yilê Enstîtûya Zimanên Zindî Şaxa Makezanîsta Ziman û Çanda Kurdî.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2017). *Çocuk Edebiyatı*. 9. Baskı. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yılmaz, B. (2016). "(Dini İçerikli) Halk Anlatılarında Ebeveynin Evlat Sevgisi ile İmtihani", *IBAD Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, Cilt:1, Sayı: 1, ss:1-9.
- Xendekî, R. (ber.). (2018). *Folklorê Roja Nûyê*. Amed: Weşanên Wardoz.

ATASÖZLERİNDE ÇOCUK VE ÇOCUKLUK

ÖZET:

Çocuk edebiyatının kaynakları arasında yazılı kaynaklar dışında öncelikle; fıkra, destan, efsane, masal, ninni gibi folklor türleri yer almaktadır. Bununla birlikte atasözleri, bilmece ve tekerlemelerden de faydalanılabilir. Kendi toplumunun bakış açısını açıkça yansıtan folklor ürünlerinden biri de atasözleridir. Bizler atasözlerinde içinden çıktığı toplumun inanç, zihniyet, kültür ve sanat gibi birçok özelliğini görürüz. Yine toplumun edindiği birçok tecrübeyi de atasözlerinde buluruz. Bundan dolayı atasözlerini toplumun aynası olarak yorumlarsak bu abartı olmayacaktır. Her bir toplumun inanç ve zihni dünyasına uygun şekilde sözkonusu toplumun folklorunda çocukların ele alındığı, onların anlaşılmasını sağlayan birçok atasözü bulunmaktadır. Aynı durum Kürt atasözlerinde de görülür. Her ne kadar diğer folklor ürünleri de yetişkinler tarafından üretilmiş olsa da çocukları ele alması ve büyüklerin çocuklar hakkındaki düşüncelerini açıkça yansıtmaları dolayısıyla atasözleri diğer folklor ürünlerinden ayrılır. Bu durum atasözlerinin bir özelliği olarak görülebilir. Yani, çocuk ya da çocukluk bilhassa atasözlerinde anlatılmıştır. Bu nedenle atasözleri toplumun çocuklar hakkında ne düşündüğünü ve onları nasıl ele aldığını bilinmesi açısından birçok örnek teşkil eder. Diğer folklor ürünleri içerisinde atasözlerini incelememiz bu açıdan bir

tesadüf değil bilinçli bir tercihten kaynaklanmaktadır. Sosyoloji, psikoloji, pedagoji ve pediatri gibi bilimlerin gelişmesine paralel bir şekilde çocuk ve çocukluk kavramı da zamanla değişikliğe uğramıştır. Örneğin eski zamanlarda çocuklar ve yetişkinler arasında herhangi bir fark gözetilmemiştir. Öyle ki toplumun bakış açısına göre çocuklar da büyükler gibidir. Büyükler için yazılan eserler ve hazırlanan materyaller çocuklar için de kullanılmıştır. Bununla birlikte zamanla bu düşünce geçerliliğini yitirir, çocukların büyüklerden farklı ve birey oldukları kabul edilir. Bizler de bu çalışmamızda Kürtçe'nin Kurmanci lehçesindeki atasözlerinde çocuk ve çocukluk kavramlarının nasıl yorumlandığını ele aldık. Tespit edilen atasözlerinin çocuk edebiyatı içerisinde nasıl değerlendirilip sınıflandırılabileceğini inceledik. Bundan hareketle Kürt toplumunun çocuklarla ilgili bakış açısının nasıl olduğunu, Kürtler için çocuk ve çocukluk kavramlarının ne anlamlara geldiğini, bilhassa çocukların hangi özellikleri ile anlatıldığını, onların eğitimleri, iyi ve kötü çocuklar ile çocuk sevgileri ile ilgili neler düşündüğünü, cinsiyete göre kız ve erkek çocuklar için ne tür farklılıkların öne çıktığını inceledik.

Anahtar Kelimeler: *Çocuk, Folklor, Atasözü, Çocuk Edebiyatı, Çocuk Folkloru*

CHILDREN AND CHILDHOOD IN PROVERBS

Abstract:

Apart from written sources among the sources of children's literature; There are folklore genres such as anecdotes, epics, legends, fairy tales, and lullabies. In addition, proverbs, riddles and rhymes can also be used. Proverbs are one of the folklore products that clearly reflect the point of view of their own society. In proverbs, we see many features of the society from which it emerged, such as belief, mentality, culture and art. Again, we find many experiences of society in proverbs. Therefore, it will not be an exaggeration if we interpret the proverbs as the mirror of the society. In accordance with the belief and mental world of each society, there are many proverbs in the folklore of the society in question, in which children are dealt with and that enable children to be understood. The same situation is seen in Kurdish proverbs. Although other folklore products were produced by adults, proverbs differ from other folklore products in that they deal with children and clearly reflect the thoughts of adults about children. This situation can be seen as a feature of proverbs. In other words the child or childhood is especially described in proverbs. For this reason, proverbs constitute many examples in terms of knowing what the society thinks about children and how they deal with them. Our research on proverbs among other folklore products is not a coincidence, but a conscious choice. In parallel with the development of sciences such as sociology, psychology, pedagogy and pediatrics, the concept of child and childhood has also changed over time. For example, in ancient times, no distinction was made between children and adults. So, from the point of view of society, children are like adults. The works written for adults and the materials prepared were also used for children. However, over time, this idea loses its validity, and children are considered

to be different and individual from adults. In this study, we discussed how the concepts of child and childhood are interpreted in the proverbs of the Kurmanji dialect of Kurdish. We examined how the determined proverbs can be evaluated and classified in children's literature. From this point of view, we discussed how the Kurdish society's perspective on children is, and what the concepts of child and childhood mean for Kurds. In addition, we examined the characteristics of children in particular, what they think about their education, good and bad children, and their love for children, and what differences stand out for boys and girls by gender.

Keywords: *Child, Folklore, Proverb, Children's Literature, Children's Folklore*